

ההפרדות החד צדדית ונצח הסכסוך

אריה ארנון¹

שלמה אבינרי (הארץ 24.8.2001) מתלונן כי קשה להבין מדוע במחנה היוני, אותו הוא מעדיף לכנות שמאל, קימת התנגדות לרעיונות ההפרדות החד צדדית. ההסבר אותו הוא מציע שיך למבנה הנפשי של האדם המתקשה להשתחרר מחזונות גאולה. כשם שאינטלקטואלים התקשו להיפרד "ממקסם השווא של חזון הגאולה הסטליניסטי" באמצע המאה העשרים, כך מתקשים תומכי ההדברות עם הפלסטינים להבין כי "הדרך להסכם פשרה חסומה כעת". הקושי הנפשי של מחנה השלום להכיר בכך שאין "אנו על סף פשרה היסטורית" מוליד תפיסה פוליטית שגויה, לפי אבינרי, שדוחפת את השמאל הישראלי להיות, רחמנא ליצלן, בין "מנציחי הכיבוש". האשמה קשה, אך לחלוטין לא נכונה.

פרופ' אבינרי התיאש מסיכוייה של פשרה היסטורית עם העם הפלסטיני ולכן הוא מציע לישראל לקבוע את קווי העימות העתידיים בעצמה. אין הוא יחיד. למספדי הסיכוי לפשרה בין שני העמים שייכים רבים שחברו לברית ההפרדות החד צדדית. ח"כ מיקי איתן, למשל, חשב כי פשרה עם הפלסטינים אפשרית תוך סיפוח חלק משמעותי מהשטחים ושימור ריבונותה של ישראל בירושלים הגדולה. השר מרידור לא היה רחוק מכך. ח"כ רמון לא האמין כי פשרה אפשרית וניסה להסביר זאת לראש הממשלה לשעבר, ברק. האחרון טוען, כמו אבינרי, כי בקמפ דייויד הוכח כי אין פרטנר להסכם. האמנם? היום אנו יודעים כי ברק לא הציע לפלסטינים את מה שישראלים רבים חושבים היום כי היה צריך להציע להם: נסיגה מהשטחים הכבושים בהסדר. התומכים בנסיגה חד צדדית פותרים עצמם מהבהרת הצעותיהם לצד השני.

ברק בקמפ דייויד ניסה לקבוע מהם תנאי סיום הסכסוך: סיפוח חלקי ובו 80% מהמתנחלים, יצירת איזורים פלסטיניים מובחנים, הסדר מעורפל בירושלים. ההצעות, שהיו חדשניות במונחי השיח הישראלי, הוצגו כ TAKE IT OR LEAVE IT ולא נענו בהסכמה. ברק ניסה להכתיב לצד השני כשיחסי הכוחות בין הצדדים אמורים לסייע לו בכך. במקום לברר את הסיבות לכשלון המו"מ, שאינן מוטלות על צד אחד בלבד, ממליץ פרופ' אבינרי להשתמש בכוחה של ישראל כדי לקבוע את קווי המשך העימות. אך הצעותיו לא יביאו לסיום הכיבוש ובמקום לקדם את סיום הסכסוך הן יתרמו להארכתו ויקטינו את הסיכויים אי פעם לסיימו.

כשם שאוסלו שינתה את מתכונת השליטה הישראלית בשטחים מישירה לעקיפה, אך לא הצליחה לבטלה, כך הפרדות חד צדדית לא תביא לסיום הכיבוש ובוודאי לא לסיום הסכסוך. פינוי חד צדדי משמעותו פינוי חלק מהשטח, בין 70% ל 85%, כשסביב השטח המפונה ואולי בתוכו, נשארים כוחות ישראליים. כלומר, תוקם מדינה פלסטינית, מוקפת ומוכלת במדינת ישראל. בירושלים לא יושג הסכם וכך לא בשאלת הפליטים. הפלסטינים, שההסדר נכפה עליהם, לא יהיו מחויבים לקבלו ויאבקו להסרת המצור, לכינון בירה בירושלים ולפתרון סוגית הפליטים, נושאים שהיו אמורים להידון במו"מ על הסדר הקבע ממנו התחמקה ישראל זמן רב. לכן לא יהיה בכך סיום לכיבוש ובוודאי לא סיום לסכסוך. ההצעה שמפיעה קואליצית הנסיגה החד צדדית תקבע את הסכסוך ותחזק את היאוש מהסיכוי להסדר בין העמים.

¹ פרופ' לכלכלה באוניברסיטת בן גוריון ומראשי שלום עכשיו.

הדרך להתקדם אל סיום הסכסוך היא לחזור למו"מ ולהציע "פשרה היסטורית" הוגנת שלא הוצעה עד היום: שתי מדינות שהגבול ביניהן מתבסס על הקו הירוק, שתי בירות בירושלים, ופתרון סביר, שנידון בטאבה ובהצעות קלינטון, לשאלת הפליטים. זו הפשרה ההיסטורית שיש לשים על השולחן. על ה"שמאל" לשכנע ישראלים ופלסטינים שזו הדרך היחידה לחיות ביחד, על השמאל ללחוץ על ממשלת ישראל, ההנהגה הפלסטינית וכל גורם שעשוי לתווך, כי זו העת לפשרה. רק כשתונח הצעה כזו על שולחן המו"מ תעמוד למבחן הנכונות הפלסטינית לפשרה מדינית ועימה טענת ה"אין פרטנר". בינתיים ישראל של שרון מציעה כניעה ולא הסדר הוגן.

הצטרפות מחנה השלום הישראלי לתומכי הנסיגה החד צדדית, עליה ממליץ אבינרי, תכשיל את סיום הכיבוש ולא תקדמו. היא תשכנע את תומכי הפשרה ההיסטורית בין הפלסטינים כי אין סיכוי לדרכם. מחד, מחנה השלום הישראלי נטש את דרך הפשרה והצטרף למחנה הכופה על עמם את התנאים בהם תימשך המלחמה. כך תזכה לחיזוק הטענה כי "אין לנו, הפלסטינים, פרטנר". מאידך, מתנגדי הפשרה הפלסטינים, "חזית הסרוב" הידועה, תתחזק ותטען כי בלי מו"מ ניתן להשיג הישגים, בחינת דרך המאבק הכוחני עדיפה על ההידברות. אילו יהיו תוצאות שמצדדי הנסיגה החד צדדית אולי לא מתכוונים אליהן, אך באופן דיאלקטי בלשונו של פרופ' אבינרי, הם יתרמו להן תרומה בלתי נשכחת. שכן המסקנה הבלתי נמנעת מעמדותיהם היא כי כוח עדיף על מו"מ.

האשליה ממנה יש להיפרד אינה זו בה עוסק פרופ' אבינרי. הגיעה העת להעמיד למבחן ביקורתי את המחשבה האחידה השולטת בישראל מזה כשנה, זו שטיפח ברק: 'הצענו, נדחינו לכן הוכח כי אין פרטנר'. נעשו טעויות בשני הצדדים ולא הועמדה למבחן אמיתי נכונותו של הצד הפלסטיני להסדר המתבסס על הקו הירוק. הפעלת יתרון הכוח הישראלי לא תפתור אף בעיה ותביא דם וסבל לישראלים ופלסטינים. החלומות על הכנעת הצד השני, שהפכו לנפוצים בשני העמים, יתבררו כאל שיכזיב. הרעיון כי נוכל, חד צדדית, לשנות מיסודם את תנאי חייו היא אשליה שממנה יש להיפרד. האשליה כי חד צדדית ניצור תנאים יותר טובים להמשך העימות תעכב את החזרה ההכרחית והאפשרית למו"מ מדיני.